

FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARINDAN BEKLENTİLERİ VE KAYGILARI

Prof. Dr. Şule AYCAN⁽¹⁾, Doç. Dr. Nihat AYCAN⁽²⁾, Arş. Gör. Suat TÜRKOĞUZ⁽³⁾

ÖZET

Bu çalışma, Dokuz Eylül ve Celal Bayar Üniversiteleri'nin Fen - Edebiyat Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak başlatılan Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisansın sorunlarını saptamak amacıyla, bu üniversite öğrencileri üzerinde 2002 - 2003 öğretim yılı bahar döneminde yapılmış betimsel, uygulamalı bir araştırmadır. Uygulamada biçimsel mülakat yöntemi kullanılmış, elde edilen veriler olgu ve yargı verileri şeklinde iki genel grupta toplanmış ve frekans tabloları düzenlenerek değerlendirmeler yapıp, bazı çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tezsiz Yüksek Lisans, Lisansüstü Eğitim

SUMMARY

This's a descriptive and applied study aimed to identify the problems of Secondary School Subject Teaching Master Programme without thesis in the faculty of Arts and Science from Celal Bayar University in spring term of 2002-2003 instruction year.

In the application, the method of formal interview was used. The obtained data and opinions were grouped in two main groups and evaluated in the frequency tables. At the end, some suggestions were presented.

GİRİŞ

Ülkemizin her alandaki öğretmen ve okul sıkıntısı, yıllardan beri kapanmayan bir yaradır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Atatürk'ün direktifleriyle aydın kişilerin önderliğinde kısa sürede topluma öğretmenler kazandırılması hedeflenmiş; daha sonraları Köy Enstitüleri kurularak, tam donanımlı öğretmenler yetiştirilmiştir. Bunu Öğretmen Okulları, Eğitim Yüksekokulları, Eğitim Enstitüleri, Yüksek Öğretmen Okulları ve nihayet Eğitim Fakülteleri'nin oluşturulması izlemiştir. Böylesi bir süreçte toplumsal dönüşüm yönünde öğretmen sorununa çözüm aranmışsa da, öğretmen açığı yine giderilememiştir. Bu kez, çeşitli fakültelerden mezun olanlara, kısa süreli pedagojik formasyon kursları verilme ön koşuluyla öğretmen yetiştirmek istenmiş, yine de günümüze dek kalıcı bir çözüm üretilenmemiştir. Diğer yandan Üniversite adayları, ülkemizdeki işsizlik sorununun da etkisiyle, mezun olduklarında, alanlarındaki uzmanlık kadar, öğretmen olabileme umuduyla Fen-Edebiyat Fakültelerini tercih etmektedirler. Mezunlarla mezun aşamasına gelmiş öğrenciler, her yıl Milli Eği-

tim Bakanlığı'nın öğretmen alımlarını heyecanla beklemekte; beklentileri gerçekleşmediğinde, bir çıkış yolu arayışına girmektedirler.

Hepimiz bilmekteyiz ki öğretmen yetiştirme görevi, Eğitim Fakültelerinin asli işidir. Ancak Eğitim Fakültesi mezunlarıyla ülkenin eğitim sorununun çözülmemesi kadar, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının da istihdam edilebilmesi için, 6. 11. 1997 gün ve 22449 sayılı YÖK Yürütme Kurulu kararına göre, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi Bölümünde "matematik, fizik, kimya, ve biyoloji öğretmenliği" programlarıyla, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümündeki 'tarih, coğrafya, felsefe grubu ile Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği' kabul edilerek Tezsiz Yüksek Lisans Projesi başlatılmıştır (KARAKÜTÜK, K., 2002, 57). Diğer taraftan, Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK'nun Dünya Bankası ile gerçekleştirdikleri ortak projelerin öngördüğü çalışmalar ve uygulamalar sonunda YÖK tarafından verilen, 1988 yılında yürürlüğe giren "Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması" kararı, üniversite çevrelerinde geniş çaplı değerlendirmelere

1 Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi - Manisa / aycan@bayar.edu.tr

2 Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu - Manisa / turksuat@yahoo.com

3 Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü - İzmir / suleaycan@hotmail.com

tabi tutulmuştur. Yeniden yapılandırmanın olumlu yönlerinden biri, ortaöğretime tezsiz yüksek lisans getirilerek bu kademenin daha yüksek standarda kavuşturulmasıdır (KORKUT, H., 2002, 96-97). Ülke kalkınması ile bilimsel ve teknolojik alanlarda ilerlemenin sağlanması için, yüksek nitelikli insanlar yetiştirilmelidir. Bu amacın gerçekleşmesinde, lisansüstü eğitim önemli bir işleve sahiptir. Çünkü, lisansüstü eğitimin amaçlarından birisi, "orta ve yükseköğretim için gerekli akademik derinleşmeyi sağlamak, ilgili iş alanlarına yeterli eleman sağlamaktır (SEVİNÇ, B., 2001, 126)". Toplumun gereksinim duyduğu bilim adamı, öğretim üyesi ve öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan lisansüstü eğitim, seçkin bir eğitim olduğundan; öncelikle kendisi, nitelikli ve evrensel değerlere dayalı olmalıdır. Dolayısıyla tezsiz yüksek lisans eğitiminde yaşanan öğretim üyesi, İnternet, donanımlı ve hizmet veren kütüphane gibi genel sorunlar, tezli yüksek lisans eğitimine benzer (SEVİNÇ, B., 2002, 132).

Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans uygulamaları yeni bir proje olduğu için, bu programın başarısı ya da başarısızlığı hakkında bir şeyler söylemek için, önce bu alanla ilgili olup bitenin betimsel olarak ortaya konması gerekir.

AMAÇ

Bu çalışmadaki amacımız, Ortaöğretim Alan Öğretmenliği bölümlerinin fen ile ilgili anabilim dallarında tezsiz yüksek lisans eğitimlerini yapan öğrencilerin programdan duydukları kaygıları araştırmak, beklentilerini ortaya koymak ve bu sorunlara olan etkileri araştırmak şeklindedir. Çalışmamız, Ekim 2003 tarihinde düzenlenen "Lisans Üstü Eğitim Sempozyumu" nun konu içeriklerine ve amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla, ortaöğretim tezsiz yüksek lisans programının aksayan yönleri ile uygulama sonucunda oluşabilecek sorunları tartışmaya açmak ve ilerisi için önlemler almak amacımızı oluşturmuştur.

SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, CBÜ ve DEÜ'nin Ortaöğretim Alan Öğretmenliği bölümlerinin fen ile ilgili anabilim dallarında tezsiz yüksek lisans yapan öğrencilerle sınırlıdır.
2. Araştırmada mülakat tekniklerinden biçimsel mülakat tekniği kullanıldığı için, bu teknikte sorulan sorular ile sınırlıdır.
3. Verilerin toplanması 2002-2003 öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirildiğinden, bu süre ile sınırlıdır.
4. Araştırmaya alınan öğrencilerin soruları ciddiye aldıkları, cevaplarını da samimi ve içten şekilde verdikleri kabul edilmiştir.

YÖNTEM

A-Veri Toplama Aracı: Araştırmamızın verilerin toplanmasında mülakat tekniğinin bir alt türü olan "biçimsel mülakat" kullanılmıştır. Bu teknikte, daha önceden belirli pilot çalışmalardan sonra oluşan soru tipleri kullanılır. Mülakatçı, soruları okur ve cevapları da test formuna kendi yazar. Bu mülakat türü, zaman ve değerlendirme açısından araştırmacıya kolaylık sağlar (Yıldırım, 2002).

B-Verilerin Analizi: Mülakat tekniği ile toplanan verilerin analizinde sınıflandırılmış ve gruplandırılmış frekans tabloları,, görüşler arasındaki farkın netliğini saptamada CHİ-SQUARE istatistik tekniği kullanılmıştır. Bu tekniklerin uygulanmasında ise SPSS 10.0 paket programı ile programın uygulama basamaklarının yapımında yardımcı olması amacıyla Sosyal Bilimler için Veri Analizi Elkitabından da faydalanılmıştır (BÜYÜKÖZTÜRK,2002).

EVREN ve ÖRNEKLEM

Araştırmamızın evreni YÖK'e bağlı ve Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programlarını uygulayan üniversitelerdir. Örneklemeye ise Celal Bayar Üniversitesi(CBÜ) ve Dokuz Eylül Üniversitesi(DEÜ) Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi Bölümleri tezsiz yüksek lisans programlarında eğitim gören 600 öğrenciden, tesadüf yolla belirlenmiş 104 öğrenci şeklindedir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmada nesnelliği sağlamak için, bulgular nicel şekilde sunulmuştur. Bu nedenle, oluşturulmuş tablolardan çıkan sonuçlar değerlendirilmiş; bulgular, olgu ve yargı soruları şeklinde olmak üzere, iki genel kategoride düzenlenmiştir. Bu yaklaşım tarzımıza göre anlamsız, zayıf anlamlı ya da genel görüşe uygun bulgular ihmal edilmiş; diğer sonuçlar, aşağıda kısaca verilmiştir.

Olgu sorularından sağlanan bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımı, 21 ile 25 yaş aralığındadır. 23 yaş, % 42'lik oran ile araştırmanın hemen hemen yarısına yakınına oluşturmakta; bunu 22 yaş, % 30'a yaklaşan oranla izlemektedir. Bu yaşın altına inildikçe, oran üst yaşa göre azalmaktadır. Örneğin, 22 yaş ve altındakilerin oranı %14 iken; 25 yaş ve üzeri yaştakilerin oranı da %17'dir.

Öğrencilerin cinsiyet dağılımı değerlendirildiğinde; kız öğrenciler çoğunluğu oluşturmuştur (%69). Bu durum, üniversitelerdeki öğrencilerin cinsiyet dağılımı şeklinde değerlendirildiğinde; farklı bir sonuç bulunmuştur. Örneğin, DEÜ'de kızlar daha fazla iken(%E22, K%42); CBÜ'de erkek öğrenciler fazladır(E %78, K%58).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yerleşim yeri değerlendirildiğinde; İzmir'de yaşayanlar ilk sırayı alırken (%60); bunu diğer illerden gelenler izlemekte(%28), Manisa en

düşük orandadır(%12).

Öğrencilerin mezun oldukları bölümlerin dağılımına baktığımızda, biyoloji % 30'luk dilimle ilk sırayı alırken, bunu %25'erlik dilimlerle fizik ve kimya bölümleri izlemektedir, matematik %20'lik dilimle en sonda yer almaktadır. Bu dağılım, araştırmaya katılan öğrenci sayısı şeklinde üniversite kriterinde değerlendirildiğinde durum değişmektedir. CBÜ'de araştırmaya katılan öğrenci sayısı, biyoloji(%35) ve kimya(%30) bölümlerinde fazla iken; DEÜ'de fizik(%33) ve matematik(%30) bölümlerinde fazladır.

Üniversitelerin yerleşim konumları, tezsiz yüksek lisans yapmak isteyen öğrencileri etkilemez. Örneğin, kent merkezi dışında ulaşım dahil bir çok sorunlu kampüsü bulunan CBÜ'de, bu oran %64 iken; kent merkezindeki DEÜ'de %36'dır. Bu dağılım oranı, araştırmaya katılımı da aynı ağırlıkta etkilemiştir. Durum, cinsiyet dağılımı bakımından incelendiğinde; iki üniversitede de kız öğrencilerin katılımı fazladır. Örneğin, CBÜ'de kız öğrencilerin katılım oranı %63 iken, DEÜ'de % 81'dir.

Lisanslarını tamamlayan öğrencilerin %42'si her hangi bir kurumda, genellikle de özel dershanelerde görev alırken (%62); diğer özel kurumlarda görev alanlar %38'dir. Mezuniyet sonrası görev alanlar, üniversite(CBÜ ve DEÜ) ve cinsiyet kriterine göre, kendi içlerinde tekrar değerlendirildiğinde, anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

2. Yargı sorularından sağlanan bulgular

Yargı sorularıyla ilgili bulguların verilmesinde de, olgu sorularındaki mantık benimsenmiştir.

Tezsiz yüksek lisans programının faydalı olduğuna inanıyor musunuz? Sorusunu öğrencilerin çoğu, faydalı olduğuna inandıkları şeklinde cevaplandırmıştır (Tablo1).

Düşünce / Frekans; Yüzde(%)	Frekans	(%)
Faydalı olduğuna inanıyorum	80	76,9
Faydalı olduğuna inanmıyorum	24	23,1
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=30,154; p<0,05$

Tablo 1. Programın Faydalı Bulunup Bulunmadığının Dağılımları

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisansına faydalı diyen % 77'lik kesim, kendi içinde analiz edildiğinde, faydalı bulma aşağıdaki şekilde açıklanmıştır;

- Öğrencilerin (n:66) %82,5'i, öğretmenlik mesleğinin gereklerini (öğretim yöntemleri, öğrenci psikolojisi, mesleki zorluklar, eğitim bilimleri, sınıf yönetimi, mesleğin getirdiği sorumluluklar) bu programda öğrendiklerini belirtmiştir.
- Öğrencilerin (n:14) %17,5'i, yine bu programla ka-

liteli eğitim verildiğini, kişisel gelişim sağladığını ve olgunlaştığını belirtip, tezsiz yüksek lisans programını faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Diğer yandan, faydalı bulmayanların oranı, üniversiteye göre değişmekteyse de(Tablo 1. 1); Örneğin, CBÜ %9, DEÜ %49'dur. Genelde öğrencilerin %23'ü, bu programı faydalı bulmamaktadır. Faydalı bulmama, başlıca şu nedenlerden oluşur;

- Formasyon eğitiminden farkı olmadığı için,
- Dershanede çalıştığım ve tecrübeli olduğum için,
- Verilen dersler tatmin etmediği için,
- Programa yüksek lisans denildiği halde, yüksek lisans düzeyine uygun ders verilmediği için,
- Programın süresi uzun olduğu için,
- Mecburiyet koşulduğu için uygulanan programı faydalı bulmamışlardır.

Düşünce	Faydalı Olduğuna İnanıyorum		Faydalı Olduğuna İnanmıyorum		Toplam
	n	%	n	%	
n, %	n	%	n	%	N
CBÜ	61	91,0%	6	9,0%	67
DEÜ	19	51,4%	18	48,6%	37

$X^2(sd:1)=21,157; p<0,05$

Tablo 1.1. Tezsiz Yüksek Lisans Programı İçin Araştırma Yapılan Üniversitelerin Dağılımları

Aynı soru için cinsiyet kriter alındığında, cinsiyetler arası dağılımda anlamlı bir fark ortaya çıkmazken; aynı sonuç, öğrencilerin bölümleri ile mezuniyet sonrası görev alma durumlarında da bulunmuştur. Ancak dershanede çalışanlar, bu programı daha az yararlı bulmuşlardır.

Tezsiz yüksek lisans programını tavsiye eder misiniz? Sorusuna öğrencilerin %71'i "evet" derken, Bu program ile öğretmenlik mesleğinin vasıflarının verildiğini, deneyim kazandırdığını belirtip; bu programı öğretmen adayları için şart koşmuşlardır. Olumsuz görüş belirtenler, %29'da kalırken(Tablo 2); bu düşüncede olanların düşüncesi de, zaman(%80) ile programın işleyişinden oluşmuştur(%20).

Düşünce / Frekans; Yüzde(%)	Frekans	(%)
Tavsiye ederim	74	71,2
Tavsiye etmem	30	28,8
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=18,625; p<0,05$

Tablo 2. Programı Tavsiye Türünün Dağılımı

Aynı soru cinsiyet, öğrencilerin mezuniyet sonrası görev alma durumu ve çalıştıkları yer kriter alınarak sorulduğunda, anlamlı sonuç elde edilmezken; bölümler dikkate alındığında, farklılık ortaya çıkmıştır. Örneğin, program, sadece matematik bölümünün dışındaki bölümlerce tavsiye edilmektedir. Üniversite kriter alındığında da, CBÜ'nin olumlu yönde daha baskın olduğu saptanmıştır (Tablo 2.1).

Düşünce	Tavsiye Ederim		Tavsiye Etmem		Toplam
Sayı ve %	n	%	n	%	N
CBÜ	53	79,1%	14	20,9%	67
DEÜ	21	56,8%	16	43,2%	37

$X^2(sd:1)=5,8; p<0,05$

Tablo 2.1. Program için Araştırma Yapılan Üniversitelerin Dağılımları

Tezsiz yüksek lisans programından beklentileriniz nelerdir? Sorusu, %56'lık oranla öğretmen olma, %15'lik oranla da atanma umudu şeklinde cevaplandırılırken; geriye kalanen; geriye kalan ise, aşağıda maddeler halinde belirtilen beklentileri ifade etmiştir.

- Program projeye dayalı eğitim, alana dayalı eğitim ile birlikte yürütülmelidir.
- Daha kısa sürede verilmesini, staj eğitiminin daha kaliteli olmasını beklerim.
- Yüksek lisans adına akademik alanda bir şeyler görme ve akademik kariyer yapabilmeyi beklerim.
- Eğitim bilimleri derslerine, eğitim konusunda uzman öğretim üyelerinin girmesini beklerim.
- Öğretmenlikle ilgili deneyim ve bilgilerin kazandırılmasını bekliyorum.
- Staj ve uygulamaların artırılmasını beklerim.
- Kendimi iyi ifade etmeyi beklerim.
- Daha iyi yetişmiş olmayı, kendimi geliştirmeyi, öğrenciye yaklaşımımı değiştirmesini(sabırlı, iyi psikolojik değerler kazandırmasını), yani öğrencilerle daha iyi diyalog kurmayı beklerim.
- Tezsiz yüksek lisans öğrencilerine doktora yapma haklarının da verilmesini beklerim.

Tezsiz yüksek lisansı tercih etmenize iten neden/nedenler nelerdir? Bu soruyu tüm öğrenciler, "öğretmen olmak amacıyla" bu programı tercih ettiklerini söylediklerinden, öğrencilerin çalışıp çalışmama durumu kriter alınıp değerlendirme yapıldığında; öğrencilerin %35'lik kesimi halen bir işte çalışıyor da olsa(Tablo 3), sonuç yine aynı bulunmuştur.

Düşünce / Frekans; Yüzde(%)	Frekans	(%)
Hiç İş Aramayan	50	48,1
İş Arayıp ta Bulamayan	18	17,3
İşte Çalışanlar	36	34,6
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:2)=14,846; p<0,05$

Tablo 3. Programı Tercih Nedenleri Dağılımı

Aynı soru cinsiyet, öğrencilerin mezuniyet sonrası görev alma durumu ve çalıştıkları yer ve üniversiteler kriter alınarak sorulduğunda; anlamlı sonuç elde edilmemiştir. Sadece matematik bölümü öğrencileri en çabuk iş bulurken, biyoloji bölümü öğrencileri en geç iş bulmakta; üniversite bazında da, DEÜ öğrencileri daha çabuk iş bulmaktadır.

Tezsiz yüksek lisans istediğiniz endişeler nelerdir? Sorusunu öğrenciler, %49 ile sınavı geçememe, atanamama şeklinde cevaplarırken; sadece %19'u endişe duymadığını söylemiştir (Tablo 4).

Duyulan Endişenin Türü / Frekans ve yüzdesi (%)	Frekans	%
Belgenin Geçersiz Sayılması Endişesini Taşıyor	15	14,4
Programın Aksamasından Endişeleniyor	4	3,8
Atanamama ve Sınavı Geçememe Endişesi Taşıyor	51	49
Programdan Endişe Duymuyor	20	19,2
Zaman Kaybı Endişe Yaratıyor	14	13,5
Toplam	104	100

Tablo 4. Programdan Duyulan Endişe Türü Dağılımı

Bu soru cinsiyet, öğrencilerin mezuniyet sonrası görev alma durumu ile üniversiteler kriterlerine göre değerlendirildiğinde; anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Üniversiteden mezun olduğunuz branş ile ilgili veya ona yakın alanın yüksek lisans programına başvurduğunuz mu? Sorusu, %68 oranında olumsuz şekilde cevaplandırılmıştır (Tablo 5).

Programa başvuru / Frekans, (%)	Frekans	%
Yüksek Lisansa Başvurdum	33	31,7
Yüksek Lisansa Başvurmadım	71	68,3
Toplam	104	

Tablo 5. Branşla İlgili Yüksek Lisans Programına Başvuru

Fen - Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Tezsiz Yüksek Lisans Programlarından Beklentileri ve Kaygıları

Branşla ilgili veya ona yakın bir yüksek lisans programına başvuran %32'lik oranın %48'i, tezsiz yüksek lisans programlarına alınırken; %52'si, tezli yüksek lisans programına alınmamıştır.

Tezli Yüksek Lisans Programına başvurmayanların başvurmama nedenleri;

- A >> Akademik kariyer düşünmemeleri (n:36, %50,7),
- B >> Sadece öğretmen olmayı istemeleri (n:13, %18,3),
- C >> Ekonomik nedenlerden dolayı (n:7, %9,9),
- D >> Başvuru puanının yeterli olmaması (n:6, %8,5),
- E >> İngilizce bilmemeleri (n:6, %8,5),
- F >> Tezli ve tezsiz yüksek lisansın bir arada yapılmasını bilmemeleridir (n:3, %4,2).

Aynı soru cinsiyet, üniversiteler, çalışma durumu, bölümler kriter alınarak incelendiğinde; anlamlı fark bulunmamıştır.

Tezsiz yüksek lisans programı, öğretmenlik mesleğine bakış açısından bir değişiklik meydana getirdi mi? sorusu, %81 oranında olumlu cevaplanırken; bu cevapların kendi iç değerlendirmesinde de, %7'si insanlara olan yaklaşımının değiştiğini, %21'i mesleği daha çok sevdiğini, kendine güveninin arttığını; %27'si öğretmenlik mesleğinin kolay olmadığını, %39'u öğretmenlik vasıflarını kazandığını, mesleğin içeriğini öğrendiğini ve tecrübe kazandığını ifade etmiştir. Olumsuz cevaplayanların oranı %19 dur (Tablo 6).

Düşünce /Frekans, Yüzde (%)	Frekans	%
Değişiklik meydana getirdi.	84	80,8
Değişiklik meydana getirmede.	20	19,2
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=6,10; p<0,05$

Tablo 6. Programın Öğretmenlik Mesleğine Bakışta Değişiklik Yaratma Durumu

Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin %19,2'si, programın kendilerinde bir değişiklik meydana getirmeyeceğini ifade etmiştir. Programın değişiklik meydana getirmeme nedenleri;

- Aileden biri öğretmen olduğu için, mesleği tanıyorum. Bu nedenle bir değişiklik olmadı.
- Öğretmenlik mesleği ile ilgili tüm değerleri biliyorum. Bu nedenle bir değişiklik meydana getirmedim.
- Sevdiğim bir meslek değil bir meslek değil değişiklik meydana gelmedi.
- Sonuç olarak öğretmen olacağım, değişiklik meydana getirmesi benim için önemli değil.

Aynı soru cinsiyet, mezuniyet sonrası görev alma ve bölümler kriterlerine göre değerlendirildiğinde; anlamlı bir fark bulunmazken; üniversiteler bakımından CBÜ öğrencilerinde meydana gelen değişim, DEÜ öğrencilerinden daha fazladır (Tablo 6.1.).

Düşünce	Değişiklik meydana getirdi		Değişiklik meydana getirmede		Toplam
	n	%	n	%	
Üni. / n,%					
CBÜ	58	86,6%	9	13,4%	67
DEÜ	26	70,3%	11	29,7%	37

$X^2(sd:1)=4,076; p<0,05$

Tablo 6.1. Tezsiz Yüksek Lisans Programı için Araştırma Yapılan Üniversitelerin Dağılımları

Tezsiz yüksek lisans programında eksik gördüğünüz noktalar nelerdir? Sorusu, mezuniyet sonrası görev alma durumu kriterinde anlamlı ilişki bulunmazken; genelde, öğrenciler arasında anlamlı bir görüş ayrılığı çıkmıştır (Tablo 7).

Programda eksik bulunanlar	Frekans	%
1 Program ders içerikleri yönünden yetersiz	35	33,7
2 Staj uygulamaları eksik	11	10,6
3 Öğretim üyeleri yetersiz	24	23,1
4 Süre çok uzun	13	12,5
5 Eksik görmüyorum	21	20,2

$X^2(sd:4)=17,731; p<0,05$

Tablo 7. Tezsiz Yüksek Lisans Gören Öğrencilerin Eksik Bulduğu Hususların Dağılımı

Bu soru üniversite kriterine göre ele alındığında; DEÜ öğrencileri, CBÜ'nin öğrencilerine göre programı içerik yönünden daha eksik bulurken; CBÜ öğrencileri de, öğretim üyelerini yetersiz bulmuştur. CBÜ'nin bazı öğrencileri ise, tezsiz yüksek lisans programını savunmuştur (Tablo 7.1).

No'lar	1		2		3		Top.
	n	%	n	%	n	%	
Üni./n, %							
CBÜ	14	29,2%	19	39,6%	15	31,3%	48
DEÜ	21	65,6%	5	15,6%	6	18,8%	32

$X^2(sd:2)=10,650; p<0,05$

Tablo 7.1. Tezsiz Yüksek Lisansın Uygulandığı CBÜ ve DEÜ Arasındaki Oranlar

Aynı soru için, öğrencilerin lisans sonrası görev yapma durumlarıyla, tezsiz yüksek lisans programının aksayan, yönleriyle ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Tezsiz yüksek lisans programı, sizce öğretmen ihtiyacını karşılayabilecek yeterli bir program mıdır? sorusu, büyük oranda olumlu cevaplandırılmıştır (Tablo 8).

Düşünce/Frekans, %	Frekans	%
Yeterli	88	84,6
Yetersiz	16	15,4
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=49,846; p<0,05$

Tablo 8. Programın Yeterlilik Durumunun Dağılımı

Öğrencilerin bu tezsiz yüksek lisansı yeterli görmeme nedenleri;

1. Tezsiz yüksek lisans programına alınan öğrenci sayısı az olduğu için, fen fakültesi öğrencilerinin hepsi bu programdan yararlanamaması,

2. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Programının Tezsiz Yüksek Lisans öğrencileri, sayısal ya da fen alanından geldikleri için, bazı konuları anlamakta zorluk çekmesidir.

Aynı soru cinsiyetler arası dağılımla üniversite kriterlerine göre değerlendirildiğinde, anlamlı sonuç bulunmazken; lisanstan sonra bir kurumda çalışan öğrenciler, çalışmayanlara göre, programı daha yetersiz bulmuştur (Tablo 8.1).

Düşünce	Yeterli		Yetersiz		Top.
	n	%	n	%	
Görev almadım	54	90,0%	6	10,0%	60
Görev aldım	34	77,3%	10	22,7%	44

$X^2(sd:1)=3,159; p<0,1$

Tablo 8.1. Öğrencilerin Lisanstan Sonraki Görev Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Tezsiz yüksek lisans programını, Eğitim Fakültesindekilere engel olarak mı görüyorsunuz? Sorusu, büyük oranda "engel değil" diye cevaplandırılmıştır (Tablo 9).

Düşünce/Frekans, %	Frekans	%
Engel	14	13,5
Engel Değil	90	86,5
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=55,538 ; p<0,05$

Tablo 9. Programı Eğitim Fakültesindekilere Engel Görme Durumu

Soruda belirtilen engel görmeme nedenleri;

- Fen fakültesi mezunu öğrenciler, tezsiz yüksek lisans programı sayesinde eğitim fakültesindeki öğrencilerle aynı eğitimi almaktadır (n:29, %32,2)
- Fen Fakültesi mezunu öğrenciler, fazla eğitim gördüklerinden daha kalitelidir (n:14, %26,7).
- KPSS sınavı, iyi olan öğretmeni ayırt etme gücündedir (n:15, %16,7).
- Öğretmenlik Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının doğal hakkıdır (n:12, %13,2).
- Eğitim fakültesi mezunlarına atamada öncelik tanındığı için, engel oluşturmazlar (n:6, %6,7).
- Öğretmen ihtiyacı olduğundan engel olarak görülüyor (n:4, %4,4).

Tezsiz yüksek lisans programına görevlendirilen öğretim elemanları yeterli mi? Sorusu genellikle yeterli şekilde cevaplandırılmıştır (Tablo 10.).

Düşünce / Frekans, %	Frekans	%
Yetersiz	39	37,5
Yeterli	65	62,5
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=6,50; p<0,05$

Tablo 10. Programdaki Öğretim Elamanlarının Yeterlilik Durumları

Aynı soru cinsiyet dışındaki mezuniyet sonrası görev alma, üniversite ve bölümler gibi kriterlerle değerlendirildiğinde; anlamlı fark bulunmazken, cinsiyetler arası dağılımda, erkek öğrencilerde öğretim elamanlarının yeterli olduğu görüşü hakimken, kızlar kararsızdır (Tablo 10.1).

Düşünce	Yeterli		Yetersiz		Top.
	n	%	n	%	
Erkek	5	15,6%	27	84,4%	32
Kız	34	47,2%	38	52,8%	72

$X^2(sd:1)=9,437; p<0,05$

Tablo 10.1. Öğretim Elamanlarının Yeterliliklerinin Cinsiyetler Arasındaki Dağılımı

Tezsiz yüksek lisans programındaki öğretim elemanları, sizi öğretmenlik mesleğine yeterince motive edebiliyor mu? Sorusu, genelde olumlu cevaplandırılmıştır (Tablo 11).

Fen - Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Tezsiz Yüksek Lisans Programlarından Beklentileri ve Kaygıları

Düşünce / Frekans, ve %	Frekans	%
Motive edebiliyor	75	72,1
Motive edemiyor	29	27,9
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=20,346; p<0,05$

Tablo 11. Öğretim Elemanlarının Mesleğe Motive Etme Durumları

Aynı soru cinsiyet ve mezuniyet sonrası görev alma kriterleriyle değerlendirildiğinde; anlamlılık saptanmazken, üniversite kriterindeyse CBÜ öğrencileri, öğretim elemanlarının kendilerini motive ettiğini daha çok belirtmişlerdir (Tablo 11. 1).

Düşünce	Motive Edebiliyor		Motive Edemiyor		Top.
	n	%	n	%	
Üniv./Frekans,%					
CBÜ	53	79,1%	14	20,9%	67
DEÜ	22	59,5%	15	40,5%	37

$X^2(sd:1)=4,575; p<0,05$ CBÜ

Tablo 11.1. CBÜ ve DEÜ Öğrencileri Arasındaki Motivasyon Dağılımı

Tezsiz yüksek lisansı bitirdikten sonra öğretmen olabileceğinize inanıyor musunuz? Sorusu genelde olumlu cevaplandırılmıştır (Tablo 12). Bu düşüncenin gerekçesi, yeterli bilgiye ulaştıkları ve buna bağlı olarak da kendilerine oldukça güvendikleri şeklindedir (n:82) %92. %8'lik dilim ise, sadece inandıklarını ifade etmiştir. Öğretmen olamayacağını belirten %14,4'lük kısım ise, mezun olanlar çok iken, öğretmen alımının ise az olduğunu, dolayısıyla atanma sorunu olduğu için öğretmen olmayacaklarını beyan etmiştir.

Düşünce / Frekans, ve %	Frekans	%
Öğretmen Olacağım	89	85,6
Öğretmen Olamayacağım	15	14,4
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=52,654; p<0,05$

Tablo 12. Öğretmen Olmaya İnanma Düzeyi

Aynı soru cinsiyet dağılımı, mezuniyet sonrası görev alma ve üniversite kriterleri bakımından ele alındığında, anlamlı bir farklılık bulunmasa da; kız öğrencilerle CBÜ öğrencilerinde daha fazla olmak üzere, herkes öğretmen olacağına inanmaktadır. Bölüm kriter alındığında, yine tüm öğrenciler aynı inancı paylaşmakta; fizik ve matema-

tik bölümü öğrencileri ise bu inancı tamamen taşımaktadır.

Tezsiz yüksek lisansı bitirdikten sonra atamanız OHAL ya da memleketinizden uzak bir yere çikarsa, öğretmenlik mesleğine devam eder misiniz? Sorusuna öğrencilerin çoğu, öğretmenlik mesleğine devam edeceğini bildirmiştir (Tablo 13). Buna gerekçe olarak, %39'luk öğrenci dilimi, öğretmenlik mesleğine ekonomik yönden çaresiz olduğu için; %41'lik kısım ise hizmet etmeyi ve öğretmenliği sevdiği için mesleğe devam edeceğini belirtmiştir. %20'lik dilim ise, öğretmenlik mesleğine devam konusunda bir görüş bildirmemiştir.

Düşünce / Frekans, ve %	Frekans	%
Devam ederim	90	86,5
Devam Etmem	14	13,5
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=71,115; p<0,05$ olduğundan dolayı.

Tablo 13. Öğretmenlik Mesleğine Kararlılık Düzeyi

Aynı soru cinsiyet kriterinde değerlendirildiğinde; erkekler kızlardan daha fazla mesleğe devam edeceklerini bildirmişler (Tablo 13.1); mezuniyet sonrası görev alma durumu ile üniversiteler ve bölümler kriterlerinde de, benzer sonuç elde edilmiştir.

Düşünce	Devam Ederim		Devam Etmem		Top.
Cinsiyet / Frekans ve %	n	%	n	%	
Erkek	31	96,9%	1	3,1%	32
Kız	59	81,9%	13	18,1%	72

$X^2(sd:1)=4,239; p<0,05$

Tablo 13.1. Öğretmenlik Mesleğine Devamda Cinsiyetler Arasındaki Dağılım

Tezsiz yüksek lisans programı, öğretmenlik mesleği için çözüm mü? Sorusunda öğrenciler kararsız kalmıştır. Yani %49'luk kısım, programın öğretmenlik mesleği için çözüm olabileceğini belirtirken; %41'lik kısım ise çözüm olamayacağını belirtmiştir (Tablo 14).

Düşünce / Frekans, ve %	Frekans	%
Çözümdür	51	49,0
Çözüm değil	53	51,0
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=0,038; p>0,05$ olduğundan dolayı

Tablo 14. Tezsiz Yüksek Lisansın Öğretmenlikte Çözüm Durumu

DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı 1): Lisansüstü Eğitim

Aynı soru cinsiyet kriterine göre değerlendirildiğinde, erkek öğrenciler, programı çözüm olarak görürken; kız öğrenciler, olumsuz görüş belirtmişlerdir(Tablo 14. 1).

Düşünce	Çözümdür		Çözüm Değil		Top.
	n	%	n	%	
Cinsiyet / Frekans ve %					
Erkek	20	62,5%	12	37,5%	32
Kız	31	43,1%	41	56,9%	72

$X^2(sd:1)=3,352$; $p<0,1$

Tablo 14.1 Programın Öğretmenliğe çözümünde Cinsiyetler Arası Dağılımı

Aynı soru lisans sonrası bir kurumda görev alma kriteriyle değerlendirildiğinde, görev alanlar, bu programı öğretmenlik için çözüm görmezken; görev almayanlar, bu görüşün tam aksini belirtmiştir (Tablo 14.2).

Düşünce	Çözümdür		Çözüm Değil		Top.
	n	%	n	%	
Frekans, %					
Görev almadım	34	56,7%	26	43,3%	60
Görev aldım	17	38,6%	27	61,4%	44

$X^2(sd:1)=3,302$; $p<0,1$

Tablo 14.2. Programın Öğretmenliğe çözümünde Görev Alma Durumunun Dağılımı

Aynı soru üniversite kriterinde değerlendirildiğinde, CBÜ öğrencileri, bu programı çözüm olarak görürken; DEÜ öğrencileri, bunun tam tersi görüş belirtmişlerdir(Tablo 13. 4).

Düşünce	Çözümdür		Çözüm Değil		Top.
	n	%	n	%	
Üniv. / n ve %					
CBÜ	37	55,2%	30	44,8%	67
DEÜ	14	37,8%	23	62,2%	37

$X^2(sd:1)=2,883$; $p<0,1$

Tablo 14.3. Programın Öğretmenliğe çözümünde CBÜ ve DEÜ Arası Dağılımı

Tezsiz yüksek lisansta geçen süre, sizce boşa geçen zaman kaybı mıdır? Sorusuna öğrencilerin çoğu, bu programla geçen zamanın kayıp olduğunu belirtmiştir(Tablo 15).

Düşünce / Frekans, ve %	Frekans	%
Kayıp değildir	44	42,3
Kayıptır	60	57,7
Toplam	104	100,0

$X^2(sd:1)=2,462$, $p>0,05$

Tablo 15. Yüksek Lisans Süresinin Uzunluk Dağılımı

Aynı soru cinsiyet, mezuniyet sonrası görev alma durumu kriterlerine göre değerlendirildiğinde; anlamlı bir fark saptanmamıştır. Üniversite kriter alındığında da, CBÜ öğrencilerinden karar çıkmazken; DEÜ öğrencileri, programa kayıp demişlerdir(Tablo 15.1).

Düşünce	Kayıp Değildir		Kayıptır		Top.
	n	%	n	%	
Üniv. / n ve %					
CBÜ	35	52,2%	32	47,8%	67
DEÜ	9	24,3%	28	75,7%	37

$X^2(sd:1)=7,610$; $p<0,05$

Tablo 15.1. Öğrencilerin Programla ilgili Düşüncelerinin Üniversitelerine Göre Dağılımı

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamızın bulgularından, aşağıda madde halinde belirtilen önemli bazı noktalar ortaya çıkmıştır.

1. Kaynak kitapları yeterli görmedikleri,
2. Atanma endişesi taşıdıkları,
3. Bu programın önemini yitirme kaygısını taşıdıkları,
4. Böyle bir programı öğrenciler, sadece öğretmen yetiştiren bir program olarak değil, bilimsel etiğe uygun bir program olarak da görülmesini istedikleri,
5. Tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarına aynı anda öğrenci alınmasının programın verimliliğini tartışılır hale getirdiği,
6. Tezsiz yüksek lisans programından herkesin kolayca faydalanabilmesi,
7. Dershanelerin belgesiz öğretmen çalışmalarına son vermesi,
8. Programa alınan öğrencilerin buldukları üniversiteye adaptasyonları,
9. Fen fakültesi mezunlarının çok zaman kaybetmesinden dolayı, bu boş zamanlarında onları motive edebilecek, morallerini yükseltebilecek ve onları daha sosyal edebilecek psikolojik hizmetlerin verilmesi,
10. Bu program için, üniversitelerarası koordinasyon eksikliği,
11. Tezsiz yüksek lisans programlarına öğrenci alınmasında, sınavın ÖSYM tarafından yapılması,
12. Dershanede çalışan öğrencilerin programdan olumsuz etkilenmesi,
13. Bir buçuk yıl yüzünden, iki yıl kaybedilmesinin giderilmesi,
14. Programın alan içerikli dersler ile desteklenmesi,
15. Tezsiz yüksek lisans programından sonra, tezsiz doktora da yapılabilmesi,
16. Programın ilk olması nedeniyle, uygulama sonuçlarını tahmin edememenin verdiği endişeler şeklinde sayılabilir.

Sonuç olarak, beş buçuk yıl süren Orta öğretim alan Öğretmenliği eğitiminde süreden kazanç sağlamak için, Almanya'da olduğu gibi ; Fakülte mezunları stajyer öğretmen olarak atanabilir, tezsiz yüksek lisans eğitimini tamamladığında da, düzey sınavını başararak koşullu asil öğretmen olarak atanabilirler.

KAYNAKÇA

- YILDIRIM, E. ve ark., **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Sakarya Üniversitesi İİBF. Sakarya Kitapevi, Adapazarı, 2002.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.
- KARAKÜTÜK, K., **Öğretim Üyesi ve Bilim İnsanı Yetiştirme**, Anı yayıncılık, Ankara, 2002.
- KORKUT, H., **Sorgulanan Yüksek Öğretim**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.
- SEVİNÇ, B., **"Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler"**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:34, Sayı:1-2, 2001, 125 - 137.
- SCHALLIES, M., **"Chemistry Education in Germany"**, Konferans, Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 23 Eylül 2003, Manisa